

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Лотюк Д.П.,
провідний спеціаліст відділу дослідження проблем діяльності прокуратури
щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді
Науково-дослідний інститут Національної академії прокуратури України

В статті розкриваються поняття та ознаки електронного видання як об'єкта авторського права. Висвітлено особливості складових електронного видання, та звернуто увагу на права авторів та упорядника електронного видання. Наведені основні ознаки електронного видання, види творів, а також запропоновано класифікацію електронних видань за основними ознаками.

Ключові слова: електронне видання, авторське право, об'єкт права інтелектуальної власності, об'єкт авторського права.

Лотюк Д.П. / ЭЛЕКТРОННОЕ ИЗДАНИЕ КАК ОБЪЕКТ АВТОРСКОГО ПРАВА / Научно-исследовательский институт Национальной академии прокуратуры Украины, Украина

В статье раскрываются понятие и признаки электронного издания как объекта авторского права. Освещены особенности составляющих электронного издания, и обращено внимание на права авторов и составителя электронного издания. Изложены основные признаки электронного издания, виды произведений, а также предложена классификация видов электронных изданий по основным признакам.

Ключевые слова: электронное издание, авторское право, объект права интеллектуальной собственности, объект авторского права.

Lotyuk D.P. / ELECTRONIC PUBLICATIONS AS AN OBJECT OF COPYRIGHT / Research Institute of the National Academy of Prosecution of Ukraine, Ukraine

In the article a concept and signs of electronic edition open up as an object of copyright. The features of constituents of electronic edition are reflected, and paid regard to rights for authors and manager of electronic edition. The basic signs of electronic edition, types of works, are resulted, and also classification of electronic editions is offered on such signs.

In obedience to Constitution of Ukraine citizens freedom of literary, artistic, scientific and technical creation, defence of intellectual property, their copyrights, moral and financial interests which arise up in connection with the different types of intellectual activity, is guaranteed. One of terms of legal safeguard of creation of man there is confession of Ukraine of that or other result of creative activity a legislation by the object of intellectual property. Development of technologies and informatizations of society, stipulates appearance of the newest forms of expression of creative activity of authors. As in normatively legal acts the exhaustive list of objects of copyright is not pointed which get a legal safeguard and in connection with development of public relations, an author gave mind the problems of legal safeguard of objects of copyright which are created in an electronic kind and spread through a network the Internet.

It is set that the authors of works, included to the made work, have a right to use the works regardless of the made work, if other is not foreseen an author agreement with the manager of collection. And a copyright on electronic edition belongs to the manager of electronic edition, but copyright on works that grant for creation of electronic edition belong to the authors of these works, if other is not set an agreement.

An author comes to summury, that with development of technologies and informatization of society, the newest forms of expression of creative activity of authors appear. As in normatively legal acts the exhaustive list of objects of copyright, which get a legal safeguard, is not pointed, it is necessary to spare attention the question of legal safeguard of objects of copyright, which are created in an electronic kind and spread through a network the Internet. Electronic edition is one of such objects, rights on which belong to the author (to the manager), and has specific signs.

Key words: electronic edition, copyright, intellectual property right object, the object of copyright.

Згідно із Конституцією України громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, які виникають у зв'язку із різними видами інтелектуальної діяльності. Однією із умов правової охорони творчості людини є визнання законодавством України того чи іншого результату творчої діяльності об'єктом інтелектуальної власності.

Дослідженням об'єктів авторського права займались ряд вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: В. Дроб'язко, Р. Дроб'язко, Ю. Заїка, К. Єфремова, О. Климчук, С. Яременко, Ю. Якименко та інші. Однак окремої уваги такому об'єкту авторського права, як електронне видання, не надавалось, цим обумовлюється актуальність даної тематики наукової статті.

Метою статті є висвітлення ознак та правового режиму електронного видання як об'єкту авторського права.

Об'єктом правової охорони є твір, який являє собою продукт інтелектуальної авторської творчості, втілений у будь-якій об'єктивній, доступній формі. Поняття творчості розуміється як інтелектуальна діяльність, в результаті якої створюється якісно новий, раніше не існуючий результат.

Насамперед потрібно розрізнити твір, який наділений нематеріальною сутністю, та форму його втілення, що є носієм твору.

З розвитком технологічного процесу та інформатизації суспільства виникають нові об'єктивні форми втілення

твору, які створюються в електронному вигляді та розповсюджуються через мережу Інтернет.

Однією з таких форм втілення твору є електронне видання.

Електронне видання – це електронний документ, який пройшов редакційно-видавниче опрацювання, має вихідні відомості й призначений для розповсюдження в незмінному вигляді [1].

На відміну від традиційного друкованого видання, основними ознаками електронного видання є:

- мета видання;
- мережевість періодичного видання і відсутність друкованого еквіваленту;
- належність упоряднику авторських прав на видання;
- тематика журналу;
- мова;
- прийом статті здійснюється тільки при одержанні оригіналу висновку експертної комісії з додатком друкованого тексту статті і рекомендації члена редакційної ради;
- публікація статей у журналі безкоштовна для авторів, а доступ до журналу безкоштовний для користувачів;
- авторські права на статті належать авторам статей;
- всі редакторські правки узгоджуються з авторами;
- тексти статей знаходяться у відкритому доступі.

Наведені вище основні ознаки дають змогу встановити, що електронне видання є самостійним та не має друкованого аналогу, але за класифікацією, наведеною у ДСТУ 7157-2010 «Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості» [1] його

визначено одним із видів – як електронний аналог друкованого видання.

Також серед основних видів електронного видання за ДСТУ 7157-2010 «Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості» електронні видання класифіковано за такими ознаками за:

– наявністю друкованого еквівалента: електронний аналог (копія, версія) друкованого видання; самостійне електронне видання;

– природою основної інформації: текстове (символьне); образотворче; звукове; програмний продукт; мультимедійне;

– цільовим призначенням: офіційне; суспільно-політичне; наукове; науково-популярне; популярне; виробничо-практичне; навчальне; літературно-художнє; релігійне; довідкове; видання для дозвілля; рекламне;

– технологією використання: локальне; мережне; комбінованого використання;

– характером взаємодії з користувачем: детерміноване; недетерміноване (інтерактивне);

– періодичністю: неперіодичне; періодичне; продовжуване; оновлюване;

– структурою: одночастинне; багаточастинне; серійне.

Електронне видання створюється як складний продукт, до якого включено кілька окремих творів, які є результатом творчої діяльності декількох авторів. Зазвичай до таких творів належать:

– літературний твір;

– комп'ютерний програмний продукт;

– фотографічний або ілюстративний твір;

– музичний твір;

– анімаційний або відео твір.

Згідно зі ст. 433 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [2], та ст. 8 Закону України «Про авторське право та суміжні права» [3] всі перелічені складові електронного видання являють собою об'єкти авторського права.

Літературний твір. Основною частиною більшості електронних видань, також як і книг, виданих типографським способом, є текстові фрагменти, які, зазвичай, формують основу всіх електронних видань. Ці текстові фрагменти являють собою окремі твори авторів, надані для формування та упорядкування електронного видання, та його смисловим наповненням.

Програмний продукт. За допомогою програмного продукту контент доноситься до читача, автором його є програміст. Якщо електронне видання набране на комп'ютері в будь-якому текстовому редакторі, то його можна назвати електронним виданням. Різновидом такого видання є гіпертекстові документи – видання в спеціальному HTML-форматі.

У всесвітній мережі Інтернет є некомерційні електронні бібліотеки, у яких чимало видань представлені в текстовому або упакованому текстовому форматах, тобто отримані у результаті попереднього стиску відповідного файлу спеціальними програмами – архіваторами. Такі видання характеризуються мінімальним інформаційним обсягом і можуть бути швидко завантажені на комп'ютер користувача.

Найпростіший текстовий формат використовує кодування окремих символів тексту в ASCII-стандарті, відповідно до якого кожен символ кодується одним байтом. ASCII – це абревіатура від American Standard Code of Information Interchange або, у перекладі, Американський Стандартний код для інформаційної взаємодії. Чим складніше текстовий редактор, у якому набирається текстовий фрагмент, тим більша кількість керуючих символів використовується для форматування тексту, у результаті чого інформаційний обсяг текстового фрагмента помітно росте.

У деяких випадках текст кодується в графічному форматі (наприклад, формат PDF). Це забезпечує якісний візуальний інтерфейс при перегляді видання, забезпечує його

незалежність від шрифтових гарнітур, установлених на комп'ютері користувача, але вимагає застосування спеціальних засобів для його перегляду.

Фотографічний або ілюстративний твір. В електронних виданнях використовується така кількість ілюстрацій, яка потрібна для найкращого сприйняття і розуміння матеріалу, причому ця величина завжди більше, ніж у друкованих виданнях. Ілюстративний матеріал містить на кілька порядків більше інформації, ніж текст, що займає той же самий простір на сторінці, і набагато ефективніше впливає на почуття людини.

Музичний твір. Невід'ємною частиною багатьох видань є звуковий супровід. Звуковий супровід може являти собою авторський текст або ремарки, шумові ефекти, що ілюструють події, що відбуваються, і роблять їх опис більш реалістичним. Звук може синхронно супроводжувати включені у видання відеокадри або анімацію.

Анімаційний або відео твір. Часто в електронних виданнях використовується комп'ютерна мультимедіа або прості анімаційні файли. В усіх випадках анімація відіграє допоміжну роль, сприяючи наочності опису відповідних процесів і кращому розумінню і запам'ятовуванню їхнього опису.

Згідно зі ст. 433 ЦК України та ст. 8 Закону України «Про авторське право та суміжні права» [3] всі перелічені складові електронного видання являють собою об'єкти авторського права.

Оскільки електронне видання складається з окремих творів, авторське право, яке належить авторам цих творів, визначається як похідний твір.

У ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» похідний твір визначено як твір, що є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні (анотація, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інша переробка твору) чи його творчим переказом на іншу мову.

До похідних творів не належать аудіовізуальні твори, одержані шляхом дублювання, озвучення, субтитрування українською чи іншими мовами інших аудіовізуальних творів [3].

Похідні твори називають залежними творами. Для використання залежних творів необхідно мати для цього дозвіл авторів первинних творів. Похідні твори створюють шляхом переробки інших творів (переклади, обробки, реферати, анотації та інші) або шляхом об'єднання різних творів в єдиний складений твір (збірники, енциклопедії, періодичні видання) [4, 58].

Виходячи з викладеного вище, можемо сказати, що електронне видання складається з декількох окремих літературних, програмних, ілюстративних та відео-анімаційних творів, авторське право на які належить авторам цих творів. А, отже, можна вважати, що електронне видання є складеним твором.

У ст. 433 ЦК України [2] визначено, що до об'єктів авторського права належать збірники творів, якщо вони за доборою або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності.

Так само п. (5) ст. 2 Бернської конвенції [5] передбачає що збірники літературних і художніх творів, наприклад, енциклопедії та антології, що являють собою за доборою і розміщенням матеріалів результат інтелектуальної творчості, охороняються як такі, без шкоди правам авторів кожного із творів, що становить частину таких збірників.

В переліку об'єктів авторського права, закріпленому в ЦК України та Бернській конвенції, немає згадки про складені твори, але наявні збірники творів, як об'єкти, що підлягають правовій охороні. З огляду на особливості електронного видання буде недоречним вважати електронне видання збірником творів. На нашу думку, електронне видання є особливим видом складених творів, що має свої характерні особливості.

Згідно зі ст. 8 Закону України «Про авторське право та суміжні права» [3] до об'єктів авторського права належать збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за добром, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини. У ст. 433 ЦК України [2] встановлено, що до об'єктів авторського права належать збірники творів, якщо вони за добром або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності.

Оскільки електронне видання являє собою об'єкт авторського права, то потрібно встановити, кому саме належить авторське право на складений твір та на окремі частини електронного видання.

Відповідно до ст. 19 Закону України «Про авторське право та суміжні права» [3] авторів збірника та інших складених творів (упорядників) належить авторське право на здійснені ним підбір і розташування творів та (або) інших даних, що є результатом творчої праці (упорядкування), також упорядник збірника користується авторським правом за умови дотримання ним прав авторів кожного з творів, включених до складеного твору.

Також, у відповідності до ст. 19 Закону України «Про авторське право та суміжні права» [3] встановлено, що автори творів, включених до складеного твору, мають право використовувати свої твори незалежно від складеного твору, якщо інше не передбачено авторським договором з упорядником збірника.

Виходячи з положень ст. 19 Закону України «Про авторське право та суміжні права» [3], авторське право на електронне видання належить упоряднику електронного видання, але авторське право на твори, що наданні для створення електронного видання належать авторам цих творів, якщо інше не встановлено договором.

Резюмуючи викладене, можна зробити висновок, що з розвитком технологій та інформатизації суспільства з'являються новітні форми вираження творчої діяльності авторів. Оскільки в нормативно-правових актах не наводиться вичерпний перелік об'єктів авторського права, яким надається правова охорона, необхідно приділити увагу питанню правової охорони об'єктів авторського права, які створюються в електронному вигляді та розповсюджуються через мережу Інтернет. Електронне видання є одним з таких об'єктів, права на який належать авторів (упоряднику), та має специфічні ознаки.

ЛІТЕРАТУРА

1. DSTU 7157-2010 «Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dndims.com/upload/files/DSTU_7157_2010.pdf
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
3. Про авторське право та суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
4. Бондаренко С. В. Авторське право та суміжні права / С. В. Бондаренко. – К. : Інститут інтелектуальної власності і права, 2008. – 288 с.
5. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 року // Офіційний вісник України. – 2007. – № 75. – Ст. 2809.